

Koza'dan Ahlat Ağacı'na Nuri Bilge Ceylan Sineması

Röportaj: Selin Yetimoğlu
& Teksin Begeç

GERÇEKLİĞE UZANAN BİR YOLCULUK

Bora Gökşingöl:
"Bir Nuri Bilge Ceylan filmi seyrettikten sonra hayata hemen devam etmeniz mümkün olmaz."

Nuri Bilge Ceylan'la Üç Maymun, Bir Zamanlar Anadolu'da ve Kış Uykusu'nda kurgu masasına birlikte oturan Bora Gökşingöl usta yönetmeni anlattı.

Nuri Bilge Ceylan sinemasını nasıl tanımlıyorsunuz?

Bilge ağabey, kendisinin de söylediği gibi aslında her zaman insanın özünü, davranışlarını, hareketlerini, karakterlerindeki yapış şekillerinin arayışında olan bir insan. Olaylar karşısında insanın özünü araştıran bir insan.

Bu yüzden de onun arayışı daha çok insanın, hayatın, olayların ya da davranışların karşısında şekillenme biçimidir. O bunun özünü arıyor ve kendince bunu tasvir etmeye çalışıyor. Onunla birlikte bir yolculuğa çıktığınızda daha gerçek bir yolculuğun içinde oluyorsunuz. Hayatın daha içinde oluyor ve

Kozal'dan Ahlat Ağacı'na Nuri Bilge Ceylan Sineması

hayatın bir parçasını daha fazla bulmaya çalışıyorsunuz. Onun sineması için insanın özünü tespit etmek üzere gerçekliğe uzanan bir yolculuk sineması demek doğru olabilir.

Onun sinemasını sizce özel kılan şey nedir?

Nuri Bilge Ceylan sinemasını seyretmiş olduğunuz zaman bir ağırlık hissedersiniz. Bu ağırlık, genellikle bir şeyler öğrenmekten ziyade kendinizi sorgulama ve hayatın bir kesitini görme kısmındadır. Onun özel oluşu bence daha çok anlatım tarzı ve olayları betimlemesinde gizli. Bilge ağabeyin her filmi birbirinden farklıdır. Son filmi için mesela, daha net cümleleri olan, virgül yerine noktayla bitirdiği bir film diyebilirim. Önceki filmlerinde daha çok seyredenlere bıraktığı bir taraf vardı. Ayrıca bence filmlerinin büyük kısmı bir edebi eser değeri taşır. İyi bir kitap okumak gibidir onun filmlerini seyretmek. Bir Nuri Bilge Ceylan filmi seyrettikten sonra hayata hemen devam etmeniz mümkün olmaz. Yaşadığınızı şeyi biraz daha üzerinizde taşıyor olmanız gerekir.

Kurguya Nuri Bilge Ceylan'la birlikte giriyorsunuz. Nasıl oluyor iki kişilik kurgu süreci?

*Ahlat Ağacı'*nda (2018) sadece renk kısmında bir araya geldik, ama *Üç Maymun* (2008), *Bir Zamanlar Anadolu'da* (2011) ve *Kış Uykusu'nun* (2014) kurgusunda hep beraberdik. Bilge ağabey hayatta arayışı hep devam eden bir insandır; o arayışı kurgu masasında da devam eder. O yüzden eğer Nuri Bilge Ceylan ile bir şey yapacaksanız kesin doğrularınız olamaz. O masaya oturduğunuzda doğrularınızı arayışlarla devam ettirmeniz gerekir. Ama bu arayışların içinde kendi doğrunuzu bulurken, arkadaki haklı değerlerinizin de çok fazla olması gerekir. Ve kurguya girdiğiniz zaman filmin içindeki hikayeyi gördünüz, algıladınız, senaryoyu okudunuz, ama oradaki tartışma süreci, doğrular, neyin doğru olduğu, karakterlerin neyi nasıl yaptığının tartışması ve arayışı devam etmektedir. Bir yönetmen çektiğine aşık olabiliyor ya da setteki doğruları onun için değişmez doğrular olabiliyor; ama

Bilge ağabey bunu yaparken, bağ kurmaktansa hikayenin veya filmin doğrusunun ne olduğundan, arayışının ne olduğundan besleniyor. O yüzden bu benim için de her zaman çok besleyici oluyor. Öğretici, keyifli, yorucu, ama bir o kadar da zevkli bir süreç bu.

"Eğer Nuri Bilge Ceylan ile bir şey yapacaksanız kesin doğrularınız olamaz."

Nuri Bilge Ceylan'ın çekim esnasında çok tekrar aldığını ve farklı açılardan tekrar tekrar çektiğini biliyoruz. Bu kadar çok çekim olması kurguyu nasıl etkiliyor?

Bu kadar çok çekimin olmasının sebebi kurguda çok uğraşmak istemesi. Bazen bir plan tek başına güzel durabilir, ama bunun en doğrusunu iki plan birbiriyle çarpıştırdığı zaman görürsünüz. Yani, iki bakış birbiriyle karşı karşıya geldiği zaman bütün ifade değişebilir. Bilge ağabey bunları düşünüyor ve oradaki imkanları sınıyor. Onun kafasında öncelikle bir doğru vardır. O sahneden almak istediği bir şey vardır. Önce onu almaya uğraşır, ama yanındakilerin fikirlerine de değer verir. Yani, Nuri Bilge Ceylan setindeki oyuncunun özgürlüğü belki de başka hiçbir sette olmadığı kadar çoktur. Mesela, bir oyuncu Bilge ağabeye "Şunu şöyle mi yapacak?" dediğinde, Bilge ağabey buna %90 "Hayır!" demez. Bakmak ister, bunu kurguda görmek ister. O yüzden kurgu malzemesi bu kadar çoktur. Siz de bilirsiniz ki Bilge ağabeyin kurgusuna girdiğiniz zaman minimum altı ayınız gidecektir. (gülüyor) Bir de şu bir gerçek ki bir Nuri Bilge Ceylan filminde kurgu yapacaksanız, bunu tek başınıza yapmanız mümkün değildir; çünkü o, kafasında arayışları olan ve bu arayışları kurguda da devam eden bir insan. O yüzden Bilge ağabeyle takım oyunu oynamak çok keyiflidir.

Sizce Nuri Bilge Ceylan ile çalışmanın en zor tarafı nedir?

Emin olduğun doğrularını sürekli değiştirme zorunluluğu... Burada tabii ki

omurga doğrularından bahsetmiyorum; ama onun yanındayken, kafanda kurduğun dünyadaki doğrularının sürekli tartışmaya açık olması gerekiyor.

Bir Zamanlar Anadolu'da'da muhtarın evindeki sahnede kızın yüzünün gösterilip gösterilmemesi üzerine senaryo aşamasından itibaren yönetmen çok kararsızmış. Kurguda bu sahneye nasıl karar verildi?

O sahnede Bilge ağabey daha çok bir rüya sahnesi gibi kızın içeri gelmesini istiyordu; büyüü bir şey olmasını istiyordu. Zaten bizim çalışma yöntemimizde versiyonlar vardır. Biz hiçbir zaman tek montaj yaparak ilerlemeyiz. Bunun için bir sürü versiyonlar olur. Yüz olur, yüz atılır, göz girer, göz girmez... "Şimdi hemen yüzü atıyoruz," "Bu planı kullanmıyoruz," "Evet, ben zaten yüz istemedim," diye bir şey Bilge ağabeyin sinemasında olmaz. Belki kullanmama ihtimali yüksektir, ama yine de eline alır, tutar, bakmak ve görmek ister. "Bu kesin doğrudur," demez. Herkesin bir tarzı var. Kimisinin kafasında sahne dekupajlıdır, bir tane diyalogu sadece belli açıdan kullanacaktır; uzatmaz, çok az malzemeyle kurguya girer. Nuri Bilge Ceylan gibi bir yönetmene elinde çok daha fazla malzemeyle girer. Başta da dediğim gibi, Nuri Bilge Ceylan sinemasında arayış süreci çok önemli olduğu için bu malzemelerle kurgudaki arayış devam eder. Mesela, ilk başta o sahnede gölgeler, çayın gelişi, detaylar, silüetler vardı. Önce o kısımları şekillendirdi. Sonra kızın yüzüne sıra gelince, "Evet, kızın yüzünü görmek istemiyorum," dedi. Orada zaten daha çok kızın gelişi, onu ilk gördüğümüz nokta önemliydi. Nerede verdi, nerede göz göze geldi; onlar çok daha önemliydi.

Peki, bir seyirci olarak Nuri Bilge Ceylan'da sizi en çok çeken taraf nedir?

Bilge ağabeyde beni seyirci olarak en mutlu eden taraf, her filmde farklı bir gidişat görmek. Aynı şeyin tekrarından ziyade, her filmde yeni bir arayış, bir değişim görüyorum. Sürekli değişen bir adamlarla karşı karşıyayız. Bu da beni çok cezbediyor. ■

